

Белінська Яніна Василівна**Belinska Yanina,**

д-р екон. наук, проф.,

професор кафедри економіки та економічної безпеки,

Державний податковий університет України,

м. Ірпінь, Україна

ORCID ID 0000-1111-2222-3333

Дюк Ростіслав Ігоревич**Duke Rostislav,**

здобувач вищої освіти 3 рівня (PhD)

кафедри фінансових ринків та технологій,

Державний податковий університет України,

м. Ірпінь, Україна

ORCID ID 0009-0000-5122-2859

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У найближчі роки однією з ключових проблем вітчизняного суспільства стане проблема розвитку ветеранського бізнесу. За даними Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, статус учасника бойових дій надано 369 451 особі [1]. Реінтеграція ветеранів – актуальна проблема для багатьох країн. Держави розробляють різноманітні програми, спрямовані на фізичну, психологічну та соціальну реабілітацію військових. Різноманітність підходів до цього процесу обумовлено необхідністю врахування особливостей кожної країни та конфлікту.

Свою концепцію розвитку ветеранського бізнесу Україна формує за допомогою світових організацій. 9 квітня 2023 р. під час конференції з питань реінтеграції ветеранів між НБУ та ЄБРР було підписано Меморандум, який передбачає співпрацю установ для впровадження стандартів інклюзивної діяльності та послуг, підтримки та ресоціалізації ветеранів війни в Україні, а також для просування Хартії з фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів [2]. Поряд із хартією ЄБРР також анонсував на конференції власну програму реінтеграції ветеранів, у рамках якої підписано гарантійні угоди з двома великими українськими банками для розблокування €250 млн фінансування для приватного сектора України. Суть проєкту полягає в трансформації фінансового сектора у напрямі підвищення доступності фінансових послуг для ветеранів війни. Мова йде про впровадження нових стандартів обслуговування, що дозволить сотням тисяч ветеранів як безперешкодно отримувати банківські послуги, так і будувати кар'єру в банківській сфері. Хартію з фінансової інклюзії і реінтеграції ветеранів вже підписала значна кількість банків [3].

Наразі створено ряд програм державної підтримки ветеранського бізнесу, низка банків розвиває інструменти підтримки ветеранів. Забезпечення безбар'єрності та інклюзивності фінансового сектора виділено як окреме завдання у Стратегії розвитку фінансового сектора України. Проєкт «Реінтеграція ветеранів та осіб, які постраждали від війни» реалізується в межах «Програми конкурентоспроможності та інклюзивності МСП у країнах Східного партнерства» та передбачає надання кредитів та грантів підприємцям, які створюють робочі місця або обслуговують ветеранів, а також тим позичальникам, власниками або керівниками яких є ветерани чи близькі родичі ветеранів / загиблих захисників. Розмір гранту складає до 30 % від суми кредиту [4].

Програма надання грантів учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей на створення або розвиток власного бізнесу є складовою проєкту Мінекономіки України «Робота без бар'єрів», який реалізується на виконання Національної

стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні та в рамках економічної політики «Зроблено в Україні».

Відповідно до умов ветеранського компонента програми «Власна справа», учасники бойових дій або особи з інвалідністю внаслідок війни можуть отримати гранти: до 250 тис. грн, до 500 тис. грн та до 1 млн грн за умови створення одного, двох та чотирьох робочих місць відповідно. Для отримання гранту понад 500 тис. грн ветеран має бути зареєстрований як ФОП не менше ніж 3 роки. Окрім того, такий грант надається за умови співфінансування з отримувачем у співвідношенні 70/30, тобто отримувач гранту має вкласти у свою справу 30 % власних коштів, 70 % коштів надає держава у вигляді гранту [5].

Загалом у рамках фінансування ветеранського компонента грантової програми «Власна справа» вже визначено 746 переможців, які отримають понад 340 млн грн, відповідно очікується створення близько півтори тисячі нових робочих місць [5]. Найпопулярніші сфери, на які беруться гранти, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, тимчасове розміщення й організація харчування, переробна промисловість, сільське господарство.

Вітчизняні банки також розвивають програми підтримки ветеранів, багато з них у співпраці з USAID у рамках проєкту «Інвестиції для стійкості бізнесу». Наприклад, в Ощадбанку запроваджена програма BUSINESS 4.5.0, спрямована на створення платформи для фінансування та надання консультацій щодо започаткування або розвитку власного бізнесу ветеранів та членів їх родин. Цільова аудиторія визначена наступним чином: власник бізнесу – ветеран (учасник бойових дій) або родина ветерана (дружина / чоловік, діти), підприємство (більше 30 % персоналу – ветерани / учасники бойових дій на дату звернення за кредитом). Інструменти програми – тарифний пакет «Бізнес 4.5.0». Гранти від ЄБРР – до 30 %, кредитування в рамках 5–7–9 (у тому числі, стартапів); гранти від уряду – до 1 млн грн.

Програма OTPbank щодо доступу до кредитування МСБ націлена на забезпечення доступності фінансування завдяки компенсації процентної ставки за кредитом. Мета – надати фінансування у розмірі 62 млн дол. США 430 ММСП. Ключові параметри – фінансування оборотних коштів до 20 млн грн; ставка – 9,9 % річних, строк компенсації – до 1 року, кредитна лінія – до 3 років, цільові клієнти – релокований бізнес та компанії, чії активи були знищені або пошкоджені внаслідок воєнних дій, бізнеси, діяльність яких є критичною для економіки України, жінки в бізнесі. Додатковою умовою визначено необхідність збереження не менше 50 % персоналу порівняно з 31.03.2022 р. OTPbank очікує, що в результаті програми буде розблоковано капітал у розмірі 724,5 млн грн, кількість профінансованих ММСП (враховуючи ФОП) сягне 114. Основні регіони реалізації програми – це Одеса, Черкаси, Київ, Житомир, Вінниця, Волинь. Банк планує підписати всі кредитні договори до квітня 2025 р., а виплати триватимуть до 12 місяців за грантовою угодою, але не довше січня 2026 р.

Банк Credit Agricole у вересні 2024 р. розпочав програму фінансового лізингу через кешбек у розмірі 5000 дол. США, 10 % або 15 % в залежності від типу обладнання: авто для комерційного використання (враховуючі легкові), спеціальна (дорожня або будівельна) техніка. Максимальна сума кешбеку – 25 тис. дол. США, загальна сума фінансування від проєкту – 1 млн дол. США. Умови: ММСП, строк лізингових угод – 12–60 міс. (за погодженням між лізингодавцем та лізингоотримувачем); укладання лізингових угод відбуватиметься протягом 18 міс. Цільові показники – розблокований капітал 360,9 млн грн, кількість учасників – 130 ММСП.

Також створено низку платформ працевлаштування ветеранів та їх соціалізації. Наприклад, державна платформа G2VEI відкриває для ветеранів нові можливості, надаючи необхідні знання та підтримку. Платформа G2VEI позиціонує себе не просто як набір сервісів, а й як соціальна мережа, де ветерани зможуть знайти однодумців, обмінюватися досвідом та отримати необхідну допомогу для реалізації своїх бізнес-ідей. Оскільки,

незважаючи на травматичний досвід, ветерани часто володіють унікальними навичками, такими як лідерство, стресостійкість та здатність працювати в команді, адаптивність, готовність до нових викликів. Ці якості роблять їх цінними співробітниками. Однак, для успішної інтеграції в компанію, їм потрібна підтримка та розуміння з боку колег і керівництва.

Таким чином, питання інклюзії та розвитку ветеранського бізнесу знаходяться в центрі уваги вітчизняних регуляторів та фінансових установ, які, спираючись на власні та кошти міжнародних донорів, започатковують фінансові програми підтримки МСБ. Всебічна підтримка ветеранів дозволить знизити гостроту соціальних, економічних та фінансових проблем вітчизняного суспільства в складних умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Реінтеграція ветеранів – світовий та український досвід. URL: <https://www.prostir.ua/m/?id=207406>
2. Національний банк України та ЄБРР зобов'язались підтримувати ветеранів війни URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-ta-yebrr-zobovyazalis-pidtrimuvati-veteraniv-viyni>
3. 28 українських банків підписали Хартію з фінансової інклюзії і реінтеграції ветеранів, яку підтримають НБУ та ЄБРР. 9 квіт. 2024. URL: <https://fintechinsider.com.ua/20-ukrayinskyh-bankiv-pidpysaly-hartiyu-z-finansovoyi-inklyuziyi-i-reintegracziyi-veteraniv-yaku-pidtrymayut-nbu-ta-yebrr/>
4. UGB (Укргазбанк) видав перший в Україні кредит для підтримки ветеранів за програмою ЄБРР. 24 верес. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/09/24/719690/>
5. Гранти для ветеранів: Понад 340 млн грн від держави отримають ветерани та члени їхніх родин на розвиток бізнесу. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/hranty-dlia-veteraniv-ponad-340-mln-hrn-vid-derzhavy-otrymaiut-veterany-ta-chleny-ikhnikh-rodyn-na-rozvytok-biznesu>